

TE FARE TAUHITI NUI
MAISON DE LA CULTURE

- TATA'URA'A PĀPA'IRAA 'ĀRERE - CONCOURS D'ÉCRITURE ÉDITION 2023

CATÉGORIE : 'Ārere ava tau

Tō mātou tere i Makatea.

Hou mātou a fa'aru'e ai i te ava o te motu nō Ra'iroa, ua fa'aoti mai tō mātou tapena poti i te tahi pure nō te ha'amaita'ira'a i tō mātou tere. Ua tamarū te reira i tō'u 'a'au.

Ua hau i te hō'ē hora tō mātou fanora'a i te roara'a o Ra'iroa. Hō'ē fa'ahou hora i muri iho i tō mātou fa'aru'era'a ia Ra'iroa te 'ite nei mātou ia Tikehau. Ua riro te reira 'ei mana'ona'ora'a i tō'u hoa ia Haro, tō na fenua 'āi'a ho'i teie. I te reira taime te fa'aara mai nei tō mātou paoti e hō'ē ā hora e toe ra e ha'amata ai mātou e 'ite ia Makatea. E rave rau tāpa'o tei 'āpe'e ia mātou i roto i tō mātou tere. E au ra e, te fa'ari'i mai ra te fenua ia mātou. No reira mai ihoa te mau tupuna o to mātou hoa o Tehina. Te manu, te ānuanua, te marara te tahi mā'a ua iti nō te fa'ararirari noa ia mātou, e te manu i ni'a i te moana hāhano nō te fa'ari'i mai ia mātou i te piri-roa-ra'a atu i te fenua. Ia hi'ohia atu na te ātea, e au ra teie mau mato fenua e 'itehia na i te fenua Peretane mā. E mau mato 'uo'uo ! Nō te reira ato'a 'oe Makatea i haruhia ai ? I heruhia ai !

Mauruuru te Fatu, ua tāpae mātou, mā te maita'i e te hau. 'Auē te 'oa'oa ē. E mea maoro ho'i tō'u hina'aro-noa-ra'a e fārerei e māta'ita'i ia 'oe e Makatea, mai te taime ihoa a 'ite ai au e te vai ra 'oe. 'Eita e nehenehe e parau i tō mātou 'oa'oa rahi. Tō 'oe 'ā'ai, to 'oe parau, 'aita ato'a i ātea roa i te parau o Moruroa. Te 'oa'oa nei au i teie tere, nō te mea, teie paha te mātāmua e te hōpe'a io 'oe e Makatea. Te fa'atura nei au i tō 'oe parau, te fa'atura nei au i tō 'oe mau ta'ata, te fa'atura nei au ia 'oe e Makatea e. Māuruuru i te fa'ari'i maita'ira'a mai ia'u e ia mātou pa'ato'a, o ta te mau tāpa'o ia i fa'a'ite mai.

I muri i te inu ra'a taofe-tāmā'a-roa, nā Jean-Marie e fa'ati'a mai ia mātou i tō 'oe parau. 'E'ere i te mau 'ā'amu nō te mau 'aito pūai i haere mai e haru i te tamāhine a te arii. E'ita! E parau nō Makatea. E ta'ata nō te marū, te haeha'a, te maita'i e te 'ite i tō na iho 'ā'ai. Eaha e 'ore ai? E au i te hīmene, i te pehe i te 'ōrero ia parau mai o Jean-Marie i tō 'oe parau e Makatea ē. E ta'i rirerire i tō'u tari'a e ta'i navenave i tō'u 'ā'au.

E parau nō tō 'oe fenua tei pēpē i te ravera'a a te moni. Tō 'oe papa, tō 'oe mato, tō 'oe repo nō Makatea, tei ho'ohia ia verā mā. E tano ihoa paha ia e parau e «ua ho'ohia te 'āi'a»?

Te repo o tō 'oe fenua i he'euri ai i 'auhune ai tō 'oe arutaimāreva. Tō 'oe mau 'ō'aha, te mau ti'ati'a mou'a e na atu te rahi o te mau rau'ere. E mea ruperupe māua 'oe e Makatea ē. Mai te fenua e i roto roa i te miti. Ia haere noa atu 'ōutou i te hō'e mahana nā ni'a i te a'au o Makatea, 'eita e 'ahuru miniti, ua 'ī māite te pātete. 'Auē Makatea e māuruuru nō teie mau maita'i.

Mai te peu ua tūpitahia o Moruroa, o 'oe e Makatea ua hōuhia tō 'oe repo nō tō na maita'i! Na te 'aivāna'a nō te ara i haere mai 'e hi'opo'a i tō 'oe repo i Makatea e i reira te 'atutura'a tō 'oe ro'o. Toe noa mai nei teie mau 'āpo'o i hēruhia. Toe noa mai nei te mau mātini te mau fare te mau patu, tei tāpo'ihia i teie mahana i te uru 'aihere, te uru rā'au.

Tei ni'a ā mātou i te purumu te 'āpe'e ra ia Jean-Marie mā te toro māite i te tari'a i tāna mau 'ā'amu, te rahira'a e mau parau hō'ata. Teie te tahi : I tāua tau ra 'aita e morī i ni'a i te purumu, e 'ōpanihia te ta'ata e tere i te pō, 'aita e morī. Rave atu ra te pā'ino o Jean-Marie i te morī pāruru tāmāu atu i ni'a i tō na pere'o'o ta'ata'ahi. Te 'itera'a vetahi ia na, ua rave atu ra i teie fa'anahora'a. Haere ana'e atu ra rātou i te fare 'areareara'a e inu inu ri'i. E ia tae i te taime ho'ira'a i reira e 'itehia ai te ra rahira'a pere'o'o ta'ata'ahi e tō na mori te peretete haere noa ra i ni'a i te purumu, e au i te

anuhe e ne'e haere ra.

Te 'ohiraa ma'oa! Ia pa'ia mātou i te taofe, e faineine mātou ia matou nō te haere e 'ohi i te ma'oa i ni'a i te a'au. E a'au piri i te mato o Makatea. Ua faaitohia mai ia mātou i te reva* i tahatai roa. Mea mā'aro te pape e te to'eto'e. Ua 'āere haere te ma'oa i ni'a i te a'au. Hou ra mātou a haere ai e 'ohi i te mā'oa, ua ha'api'ihia mātou e nāhea i te ha'une i te 'ō'ini. Ua peahia mātou, manuia roa te tautai. Eere te 'ohipa na'ina'i i te 'ohi i te mā'oa nō te mea, ia 'ī te pakete e tītauhia e tūpa'i i te mā'oa nō te horohoro e nehenehe atu ai e 'amu ia na e tera mā'a tāporo auē te au ē. Mea māuiui te 'ōhure i te pārahi noa, māui ato'a te tua, e te tino tā'ato'a, no te ve'ave'a o te mahana. Noa atu te reira mau fifi ri'i e mea ti'a ihoa ra ia ha'amāuruuruhia te Fatu e tae noa atu i te feia ato'a tei āpe'e i tō mātou tere nā roto i te maita'i e te hau. I te hora hō'ē i te avatea ua tere vetahi e pii i te mato. Ua hina'aro ato'a ho'i au e haere, teie nei rā, 'aita vau i pāpū e māra'a ānei teie fāito mai ia'u. 'E'ere i te tātarahapa nei! Mea au a'e ato'a rā e haere e tamarū i te tino.

Mahana tamā'ara'a. Teie te mahara'a o te mahana i Makatea. I teie po'ipo'i, 'aita ihoa ia i ātea roa atu te fa'anahora'a i te mau po'ipo'i i ma'iri a'e nei. Mea mā'a i ni'a i te 'iri 'airaa mā'a. Mea ve'ave'a maita'i te faraoa e te mona te mā'oa tā tāporo e tera mā'a taofe tīti'a. Hope te au. I te pa'iaraa i te taofe, te fa'anahora'a o teie mahana, te haerera'a ia i Putiare. I te paraura'a a Jacky, mea piriha'o e te ataata na te rī mau vāhi, e no reira vau i fa'aoti ai e faaea i te fare nō te pu'a i tō mātou mau 'ahu repo, poroporomu te piha, tauturu ia Dolores Moehei e o Reretini, e vetahi atu ā mau 'ohipa ri'i 'utuāfare. 'Eiaha rā e ha'ape'ape'a, te vai ra ihoa te mātini pu'ara'a 'ahu "automatique ". Mea ta'a maita'i te pehe io Jacky e o Dolores.

Ua reva te mau hoa i to rātou tere i te hora va'u ma'iri. Mea itoito mau.

Aita o Reretini mā i ha'amarirau, ua ha'amata i te faaineine i te mā'a nō teie ahiahi. Ua rau huru mā'a: Te 'ī'itā 'ui 'ei « salade », te kaveu ihoa ia, te kuripo tunu pa'a, te

i'a ota 'o'eo, te pāhua e te fe'e tā « carry », te 'īpō, te taro, te maniota, te 'uru, te taota maniota, te po'e mautini, te po'e mei'a.

Te 'ōpū te horo!

Te mau mā'a ato'a i 'amuhia e mātou nō roto ihoa te fa'a'apu ā Jacky. Mea itoito mau!

I te hora 'ahuru mā hō'ē e te 'āfa, ua ho'i mai te mau 'aito nā tō rātou orira'a e tō rātou mau pēpē e te rohirohi. Ua roa'a mai e piti kaveu. E pa'ia ihoa ia i te 'ore roa ! No te mea ho'i ua uahia, 'aita ia i nahonaho te tere o te mau ana miti pāpa'a. Ua fa'anuhia te tere nō 'ananahi. E tamarū ia i te tino i teie avatea.

Nō te tamā'ara'a o teie 'aru'i, ua tāviri mātou i te hei, 'ei fa'arahi fa'ahoura'a i tō matou 'una'una. Ua 'amui mai te tā'ato'ara'a o te mau hoani nō te fārii i teie mau maita'i i fa'aineinehia mā te ho'o rahi. Aue ho'i e. Eita e nehenehe e parau te au e te mona o te mā'a. Hope te au. Ua himenemene ri'i e o « Édith Piaf » e reo navenave mau. A tahi nei au a faaroo ai i te reo mai teie te nehenehe, e au ihoa i to « Édith Piaf ».

I te mau mahana ato'a e ha'amaita'i au i te Fatu nō te mau maita'i ato'a o ta'u e fa'ana'o nei. Mauruuru no teie tere i Makatea nei.

Nō teie mahana hope'a, e hina'aro rahi to Jacky ia haere mātou e fa'afā'aea ri'i i roto i te tahi atu fare fa'ari'ira'a e vai ra i Moumu, te i'oa o te 'oire matamua o Makatea. E vahi puva'iva'i, aita e moura'a te mata'i i te parauara'a a Jacky. I Moumu e rave rahi utuāfare e ito mahana ta rātou, i roto i te 'oire nō Makatea o teie tau, e piti huru ito, te morī e te ito mahana. Mea na reira ia ta rātou ha'amaua'ra'a uira i te itira'a mai. Mai te toru 'ahuru mā pae tura morī, ua iti roa i ni'a i te faito e 3 tura. 'Auē te au ē.

Ua tere atu mātou e o Jacky e hi'o i te mau ana miti pāpa'a nō Makatea, teie ra eita e ti'a hia ia mātou ia haere nō te puai o te miti e te ua tei ha'arari i te miti papa'a. Ua oti

ihoa ia, eiaha e onono !

Mai te 'omuara'a o teie tere e 'oa'oa hope 'ore to'u. I teie ato'a taime a papa'i ai au, teie paha te tahi tere, i roto i tō'u orara'a o tei 'ore roa e mo'ehia ia'u.

Mea ta'a'e roa o Makatea i te rahira'a o te mau motu no Porinetia a tahi nei au a 'ite ai te tahi motu, mai teie te huru. Ia hi'ohia i to na huru i ni'a i te hoho'a a te natirara, mea 'omenemene o Makatea, aita to na e roto moana.

Mahana hope'a i Makatea nei.

Mauruuru a te Fatu nō te aho api nō te mā'a 'āpi nō te mau maita'i ato'a ta mātou e fana'o nei. Te ora nō 'una mai ia 'oe ra, te 'oa'oa nō 'una mai ia 'oe ra.

E tau tō te mau mea ato'a, teie taua taime ra e ho'i ai mā te vaiho mai i te mau hoa o teie fenua. 'Eita e 'ore hō'ē ā tō mātou mana'o e tō'u mau hoa, ua 'ī mātou i te mauruuru e te 'oa'oa i te fenua nō Makatea. Mauruuru ato'a i te mau ta'ata o teie fenua. Eita 'outou e mo'ehia ia'u, e ia mātou pa'ato'a. Penei'ae paha tātou i te fārerei fā'ahou i teie mau tau i muri nei ? Aita i ta'a-noa-hia atu.

Ua fa'aru'e mātou i tō te fare, 'oia mau, 'aita mātou i fa'ariro i teie vāhi mai te tahi fare fa'ari'ira'a, ua riro ra mai te tahi 'utuāfare. Mauruuru e mauruuru roa nō tō 'outou maita'i.

I te hora 'ahuru ma'iri mātou i te fa'aru'era'a te fenua nō Makatea. Mea mata'i e te miti. I te roara'a o teie tere ha'uti'uti, te mana'o nei au i te mau tupuna horo pahī tei nā 'ōnei ato'a mai, tei 'ite i te fenua e tei tuō « fenua fenua ». 'Oru roa atu ra vau i te fa'ahiahia e te te'ote'o ia rātou. Hō'ē ā ia te tapena Taurama, ua 'ite i te fa'ahe'e na ni'a i te mau 'are miti ia 'ore te poti marara ia tūpa'i rahi roa. I te mau taime ato'a e ha'amata ai te muara'a o te poti e tūpa'i i ni'a i te 'are, e 'atara'a rahi ia na māua

Tehina. Noa atu te vero te ua rahi, te pūai o te miti e te mata'i ? Piti hora e te 'āfa i muri iho ua 'itehia o Ra'iroa. Topa roa te hau, ō te hō'ē taime poto noa ra, 'inaha ho'i i te vāhi tei reira mātou mea ruru ia i te mata'i, i te taera'a mai rā i te hope'ara'a o te 'apato'a, ua rutu fa'ahou te poti i te tūpa'i i te 'are. Noa atu ua puru roa mātou i te miti, 'aue te 'oa'oa i te 'ite ra'a atu i te ava no Avatoru. E nehenehe ia e parau ua tapae mātou. Ha'amauruuru i tō mātou tāpena tei fa'aho'i ia mātou mā te maita'i e te hau i ni'a i te tino o te fenua.

Mauruuru e mauruuru roa e Makatea iti.

Tetumere GANIVET